

Tiina Väre

Vuoden viimeinen pääkirjoitus

Vuoden 2024 neljännen numeron teema on luonnontieteiden käyttö arkeologisessa tutkimuksessa. Luonnontieteelliset menetelmät jatkavat kehitystään auttaen meitä ottamaan alati tarkemmin selvää maailmankaikkeutemme luonteesta. Yhä useampia menetelmiä on onnistuneesti sovellettu menneisyyden salaisuuksienkin paljastamiseksi. Paitsi asiantuntemusta, useimpien menetelmien käyttö vaatii erilaisten kalliiden laitteiden ja koneiden apua, sekä seikkaperäistä työskentelyä niin laboratorioissa kuin kentällä asianmukaisin välinein ja tarvikkein. Näinpä tutkimuksen toteuttaminen on harvoin halpaa. Rahoittajien rooli niin uusien menetelmien kokeilemisen kuin kansainvälisesti kilpailukykyisen, korkealaatuisen, edustavan ja pitkäjänteisen tutkimuksen onnistumisessa korostuu erityisesti niukkoina aikoina valitettavalla tavalla.

Arkeologeina tutkimme ihmisiä ja yhteisöjä, olivat menetelmät mitkä hyvänsä. Tästä syystä myös ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin asioihin on luonnollista ottaa kantaa. Ei ole kenenkään etu vapauttaa asiantuntijoita alaltamme aivovuotona maailmalle tai muihin töihin kurjistamalla rahoitus minimiin – ei edes tiukassa taloustilanteessa. Niukkuus ja kiire vahingoittavat kaikkea tutkimusta, mutta väittäisin, että erityisen vaikeaa on tehdä luonnontieteellistä arkeologiaa, jos varoja vaikkapa näytteiden analysoimiseksi ei ole. Yhteiskuntaa olisi ajateltava talona, jonka perustuksista on pidettävä huolta silläkin uhalla, että se vaatii investointeja. Meillä Suomessa nuo perustukset ovat sotien jälkeistä hyvinvointivaltiota luodessa perinteisesti muodostuneet laaja-alaisesta, monipuolisesta, laadukkaasta ja yhdenvertaisuuteen pyrkivästä koulutuksesta kaikille ja tutkimuksesta, joka on palkinnut pienen kansamme myös kansainvälisinä menestystarinoina. Neroja rajallisessa joukossamme on kuitenkin niin vähän, ettei meillä edelleenkaan olisi varaa olla hyödyntämättä jokaisen lapsen, nuoren ja vanhemmankin koulutuspotentiaalia. Koska suomalainen koulutusjärjestelmä ei koskaan tule olemaan täysin tasa-arvoinen, potentiaali ei ole aina vaivatta näkyvillä, eikä sen jalostaminen ole helppo tehtävä, mutta toki sitäkin palkitsevampi – monella tasolla.

Samalla tämän pääkirjoituksen myötä jätän hyvästit kaksivuotiselle päätoimittajan pestilleni. Aika on kulunut todella nopeasti. Täysin *Muinaistutkijan* lukijat ja SARKSin jäsenet eivät minusta kuitenkaan pääse. Jatkan edelleen paitsi seuran hallituksessa, myös *Muinaistutkijan* toimituskunnassa julkaisuun aiottuja juttuja lukien ja kommentoiden, pyöräilyaiheisia esseitäni kirjoitellen, kuten tämänkin numeron päätteeksi. Uutuutena tuotamme tavallisimmilta kuuntelualustoilta sekä lehden internet-sivustolta saatavilla olevaa *Muinaistutkijan* podcastia yhteistyössä Sanna Lipkinin ja Jenni Sahramaan kanssa. Podcastin uusimman, alkuvuodesta 2025 julkaistavan jakson aiheina ovat edellisnumeron kyselytutkimusten tulokset eli tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen, suomalaisten arkeologien luokkatausta sekä arkeologien työllisyystilanne ja keskustelijoina lisäkseni Sanna Lipkin, Tuuli Matila ja Teemu Väisänen. Suunnitelmana on ainakin alustavasti valita aiheet *Muinaistutkijassa* julkaistujen artikkelien ja juttujen pohjalta. Näin on mahdollista syventää keskustelua aiheista, jota artikkelien rajallinen pituus usein hillitsee. *Muinaistutkijan* toimittajakunta on kiinnostunut kuulemaan myös seuran jäsenten ajatuksia uusista juttuideoista.

Silmienne eteen avautuva lukupaketti sisältää tällä kertaa kokoelman luonnontieteellistä arkeologiaa. Kolme artikkelista on vertaisarvioitu: Pelletier kirjoittaa pohjoisen Fennoscandian poronhoidon tutkimuksesta geometrista morfometriaa hyödyntäen, Yilmazin ja Kayan aiheena on itäafrikkalaisten pienten nisäkkäiden fossiilien tafonomiia metodologisesta näkökulmasta ja oma artikkelini käsittelee rautakauden loppuvaiheen maanviljelijöitä. Lisäksi numerossa on yksi vertaisarvioimaton artikkeli: Kirkinen kirjoittaa maaperässä säilyneiden tekstiilikuitujen, turkisten ja sulkien tutkimusmetodeista.

Årets sista ledarartikeln

Temat för det fjärde numret för år 2024 är tillämpandet av naturvetenskap i arkeologisk forskning. Utvecklingen av naturvetenskapliga metoder fortsätter i säker takt, vilket hjälper oss utröna universums natur med allt större noggrannhet. Allt fler metoder har med framgång tillämpats även för att avslöja det förflutnas hemligheter. Utöver expertis, kräver tillämpandet av de flesta metoder hjälp från olika sorters dyra instrument och maski-

ner, samt noggrant arbete både i fält och laboratoriet med ändamålsenliga verktyg och tillbehör. Därför är det sällan billigt att genomföra forskning. Finansiärernas roll understryks ofta på ett beklagligt sätt särskilt under knaprare tider såväl i experimenteringen med nya metoder som i förverkligandet av internationellt konkurrenskraftig, representativ och långsiktigt strävande forskning.

I egenskap av arkeologer undersöker vi människor och samhällen oberoende av vilka metoder som används. Av den anledningen är det naturligt att även ta ställning till aktuella samhällsfrågor. Det är till ingens fördel att experter inom vår bransch släpps fria ut i världen eller andra arbetsmarknader i form av hjärnflykt eftersom finansieringen stramas åt – ens i ekonomiskt knappa tider. Brist på medel, och brådskan skadar all forskning, men jag skulle påstå att det är speciellt svårt att genomföra naturvetenskaplig arkeologi om det inte finns medel att analysera prover. Samhället borde ses som ett hus, vars grunder bör skötas även om detta innebär investering. Hos oss i Finland, i det välfärdssamhälle som skapades efter kriget, har dessa grunder traditionellt bestått av en, för alla ämnad utbildning som är bred, mångsidig och inriktad på jämlikhet, samt forskningen, vilken lett till även internationella framgångsberättelser för detta lilla land. Det finns trots det ett så pass litet antal genier i vår begränsade befolkning att vi fortsättningsvis inte har råd att låta bli att utnyttja utbildningspotentialen i varje barn, ung och även äldre individ. I och med att det finländska skolsystemet aldrig kommer att vara fullständigt jämförbart är potentialen inte alltid helt igenom lätt att urskilja, och således är utvecklandet av den inte en enkel uppgift, vilket dock gör den desto mer belönande på många plan.

I samband med den här ledaren säger jag samtidigt adjö till min tvååriga tjänst som huvudredaktör. Tiden har gått väldigt snabbt. *Muinaistutkijas* läsare och medlemmarna i Arkeologiska Sällskapet i Finland slipper dock mig inte helt och hållet. Jag fortsätter agera inom sällskapet styrelse, samt i *Muinaistutkijas* redaktörskap genom att läsa och kommentera texter ämnade för tidningen, och genom att skriva mina essäer om cyklande såsom i slutet för även detta nummer. Vi lanserar också en ny produkt, *Muinaistutkijas* podcast, som kan lyssnas på genom de vanligaste plattformarna, och även på tidningens nätsidor. Redaktörskapet för podcasten sker i samarbete med Sanna Lipkin och Jenni Sahramaa. Podcastens nyaste nummer publiceras i början av år 2025, och som tema går

vi igenom resultaten för frågeundersökningarna publicerade i det förra numret rörande hur jämlikhet och jämställdhet förverkligas, finländska arkeologers klassbakgrunder samt arkeologers rådande sysselsättningar. Utöver mig själv diskuterar även Sanna Lipkin, Tuuli Matila och Teemu Väisänen i podcasten. Planen är att åtminstone till en början välja ämnen utgående från texterna som publiceras i *Muinaistutkija*. Detta gör det möjligt att fördjupa diskussionen i sådana ämnen som ibland dämpas på grund av artikelformatets begränsade längd. Vi på *Muinaistutkijas* redaktörskap är dock även intresserade av att höra tankar om nya ämnesidéer från sällskapets medlemmar.

Det läsbara paketet som öppnas inför era ögon innehåller den här gången en helhet rörande naturvetenskaplig arkeologi. Tre av artiklarna är referentgranskade: Pelletier skriver om renskötsel i norra Fennoskandia med hjälp av geometrisk morfometri, Yilmaz och Kayas ämne är tafonomi för fossiler av små däggdjur i östra Afrika ur ett metodologiskt perspektiv, och min personliga artikel rör jordbrukare i slutet av järnåldern. Dessutom innehåller numret en icke-referentgranskad artikel: Kirkinen skriver om forskningsmetoder användbara för textilfibrer, pälsar och fjädrar bevarade i jordmånen.